

PRIKAZI KNJIGA I ČASOPISA

RATNA HIRURGIJA (Izdanje Sanitetske uprave JNA)

Početak ove godine Sanitetska uprava JNA izdala je jedno značajno delo iz oblasti Vojno-medicinske literature, pod nazivom »*Ratna hirurgija — Deo I*«.

Ovo delo namenjeno je u prvom redu licima koja pripadaju vojnom sanitetu i kojima će ono poslužiti kao udžbenik kako za izučavanje onoga što ih čeka na praksi u eventualnom budućem ratu, tako i za mirnodopski rad. Međutim, ovo delo nije korisno samo za stručnjake...

Ratna hirurgija je jedna disciplina vojne medicine, a njena primena ima najveći značaj u okviru sanitetske službe u ratu. Ova služba pretstavlja nerazdvojni deo savremene armije i njena pomažuća uloga ima prvoklasni značaj kako u miru tako i u ratu. Na današnjem stepenu razvoja savremenog ratovodstva, ona je postala snaga koja čuva i podiže živu silu naroda. Prema tome, vojno-medicinska služba ima veliki uticaj na stvaranje rezervi ljudskih izvora za operativnu vojsku, čime posredno i neposredno doprinosi ostvarenju ratnih ciljeva, tj. pobeđi.

Iz tako širokog okvira elementarne uloge vojno-sanitetske službe izvodi se osnovni zadatak jedne od njenih najvažnijih komponenata, tj. ratne hirurgije: *vratiti u stroj što veći broj ranjenih*. Ovo se postiže maksimalnim sniženjem smrtnosti i invalidnosti kod ranjenih. Ove težnje čine osnovni sadržaj stručnog rada pripadnika vojnog saniteta, u prvom redu u okviru ratne hirurgije; no, one u velikoj meri zadiru i u delokrug rukovodilaca svih stepena operativne vojske — od najviših do najnižih. U toku vođenja rata pojavljuju se osnovni problem popune i trošenih operativnih jedinica. Prostim mobilizacijom novih kontingenata ovaj problem ne bi se mogao rešiti. Milioni izbačenih iz stroja dovode u pitanje osnovne ljudske rezerve zemlje, tim više što savremeni rat zahteva i ogromnu mobilizaciju radne snage. U ovom pogledu savremeni rat iz temelja je promenio ulogu sanitetske službe uopšte, a ratne hirurgije posebno.

Svojim zadatkom da vrati u stroj oko 75% izlečenih ranjenika, sanitetska služba preuzima na sebe ulogu *glavnog stvaraoca rezervi za operativnu armiju*. Pri tome je očigledno koliko su rezerve, koje sanitetska služba stvara na ovaj način, dragocene za operativnu vojsku, i to ne samo u pogledu broja ljudstva, već i u smislu njegovog borbenog ili tehničkog iskustva.

U svemu napred iznetom pretežni deo pada na ratnu hirurgiju, jer je pod normalnim uslovima savremenog rata procentat ranjenih, tj. onih kojima ratna hirurgija treba da spase život i povrati zdravlje i radnu sposobnost, znatno veći od procenta obolelih.

Posmatrajući ratnu hirurgiju pod uglom napred iznetih činjenica, neminovno se dolazi do zaključka da svaki vojni rukovodilac, od najvišeg pa do najnižeg, mora da bude upoznat sa osnovnim načelima organizacije hirurške pomoći u ratu. Ovo stoga što se ova organizacija ne vrši od strane sanitetskih rukovodilaca ili organa nezavisno, već na njihov predlog i u saglasnosti sa komandom. Drugim rečima, pri rešavanju osnovnih organizacionih problema na polju sanitetskog obezbeđenja boračkih jedinica, opštevojni komandant uzima punog i neposrednog učešća.

Ova organizaciona načela obrađena su u poglavlju II »*Ratne hirurgije*«. Ona, ustvari, čine jedan od najvažnijih delova samostalne vojne medicine, koja se u našim vojno-medicinskim ustanovama izučava pod nazivom *Sanitetska taktika*. Ona je, s jedne strane, nerazdvojni deo medicinske nauke, odnosno vojne medicine, a, s druge, tesno je povezana sa taktikom, operativnom veštinom i strategijom. Suština njenog dejstvovanja zahteva od strane sanitetskih rukovodilaca izvesno poznavanje ratne veštine, no ono neosporno uslovljava da i opštevojni rukovodioci u dovoljnoj meri poznaju načela organizacije sanitetskog obezbeđenja, tj. sanitetsku taktiku. Jer, opštevojni rukovodioci će u meti pravilno da retiraju rad sanitetske

službe, a napose ratnu hirurgiju samo ako budu pravilno shvatili sanitetsku situaciju, ako budu upoznati sa ciljevima, potrebama, mogućnostima i teškoćama rada sanitetskih organa. Donoseći pravilne odluke, oni će potpomagati sanitetsku službu u meri u kojoj ona to zaslužuje i time će otklanjati i pravilno rešavati sve suprotnosti koje u radu sanitetske službe postoje između operativno-taktičkih i medicinskih zahteva. Prema tome, ne samo da je upoznavanje opštevojnih rukovodilaca sa principima organizacije hirurške pomoći u ratu preporučljivo, već im je to i dužnost; jer, ono čini osnovu kako pravilnog planiranja tako i besprekornog funkcionisanja sanitetske službe.

Deo »Ratne hirurgije« (poglavlje II), koji prvenstveno interesuje opštevojne rukovodioce, obuhvata odeljak o etapnom lečenju, sa dosadašnjom evolucijom i njegovim savremenim oblikom, iznoseći principe o hitnosti ukazivanja opšte-hirurške pomoći, potrebi što ranijeg pružanja hirurške pomoći specijalista, o lečenju lakih ranjenika i o načelu evakuacije po naznačenju.

Odeljak o sanitetskim etapama pruža opštevojnom rukovodiocu potrebna znanja o unutrašnjoj organizaciji (podela na elemente), o smeštaju, uređenju i premeštanju sanitetskih etapa.

Upoznavanje sa odeljkom o transportu ranjenika, koji obuhvata opšte principe transportovanja, brzine evakuacije, štetne uticaje transporta, transportna sredstva i pripreme ranjenika za transport, potrebno je svakom komandantu jedinice, jer će mu omogućiti da pravilno shvati značaj evakuacije ranjenika. U tom duhu, komandant će svojim autoritetom i maksimalnim ličnim naporima, kao i naporima svoga štaba, omogućiti blagovremenu evakuaciju onih kojima sanitetska služba, pretežno primenom ratne hirurgije, treba da pruži pomoć.

Odeljak o organizaciji zbrinjavanja ranjenika pre ukazivanja hirurške pomoći obuhvata, pored ostalog, i organizaciju prve pomoći, tj. rada bolničara na mestu gde je ranjenik pao ili u najbližem zaklonu. Iznet je presudan značaj ovog rada, od čije blagovremenosti, pre svega, zavise životi ranjenika i od čijeg kvaliteta zavisi uspeh docije hirurške pomoći.

U istom odeljku iznet je organizacija predlekarke pomoći (na bataljonskom previjalištu) i lekarske pomoći (na pukovskom previjalištu). Jasno je da svi ruko-

vodioci, a naročito onaj komandir voda i čete, kao i komandant bataljona i puka, moraju biti upoznati sa suštinom takve sanitetske pomoći. Jer, u krajnjoj liniji, od njihovog shvatanja i zalaganja zavisiće da li će sanitetski organi biti u mogućnosti da ostvare besprekornu organizaciju sanitetske službe.

Odeljak o organizaciji hirurške pomoći obuhvata stručan rad u Diviziskom medicinskom centru i odgovarajućim bolnicama, a u zasebnom odeljku o organizaciji lečenja lakih ranjenika izneto je potrebno o mestu, značaju i načinu lečenja lakih ranjenika, kao osnovnog kontingenta onih ranjenika koji se posle izlečenja vraćaju u stroj.

Najzad, u odeljku o zbrinjavanju povredjenih u bombardovanim gradovima, o povredama atomskim oružjem (poglavlje VIII) i o opekotinama i smrztotinama (poglavlje VII) nalazi se mnogo čega što vojni rukovodioci i rukovodioci iz građanstva, pa čak i nestručna lica, treba da znaju.

*

Knjiga ima ukupno 16 poglavlja od kojih smo već pomenuli ona koja imaju više opšti značaj, dok ostala, ne manje važna, spadaju pretežno u oblast veće stručnosti. Delo je ilustrovano sa 276 dobro izabranih i umetnički izrađenih slika, fotografija i šema.

»Ratnom hirurgijom« naša Armija završila je dobila — kao što je to generalpotpukovnik Dr Gojko Nikoliš, inicijator ovog dela, rukovodilac pri njegovom stvaranju i saradnik istog naglasio u predgovoru — *jedno delo, prvo ove vrste, napisano od naših ljudi i u našoj zemlji. Napisano na temelju onih principa ratne hirurgije do kojih se došlo na kraju Drugog svetskog rata. Ali ti principi, nisu ni prosto, ni mehanički preuzeti od drugih armija. Većim delom oni su proživljeni i provereni od naših hirurga u poslednjoj fazi Narodnooslobodilačkog rata, a zatim dopunjavani sopstvenim i novim iskustvima u posleratnoj traumatologiji.*

»Ratnom hirurgijom« naša medicinska literatura dobila je ne samo još jednu potrebnu, nego po ukusnoj opremi i tehničkoj savršenosti retko lepu knjigu, na kojoj saradnicima treba izraziti puno priznanje.

M. N.

Redžinald T. Pedžet: MANŠTAJN

Po svom stilu i zaključcima, delo pod gornjim naslovom¹⁾ predstavljalo bi uzor one posleratne izdavačke delatnosti na Zapadu, koja je sebi postavila za cilj da umanji odgovornost i krivicu Nemaca za rat i njegove posledice, da pred licem celoga sveta opravda nemačkog vojnika i istakne njegove kvalitete — baš danas kada se vode pregovori o stvaranju Evropske odbranbene zajednice i Evropske armije.

Redžinald Tomas Pedžet, kraljevski savetnik, poslanik Laburističke partije u Donjem domu i rezervni oficir Britanske ratne mornarice, dobrovoljno se primio uloge besplatnog branioca Manštajna na procesu u leto 1949 godine.

Da bi Manštajnov slučaj što jasnije prikazao javnosti, Pedžet u prvom delu svoje knjige prikazuje samoga Manštajna, sa svim njegovim moralnim, političkim i verskim shvatanjima. Kroz više epizoda pisac se trudi da što uverljivije dokaže netrpeljivost Manštajna i većine generala prema nacističkoj partiji, njenim vođama i metodama, kao i prema Hitleru lično. Takav stav se, naravno, svetio Manštajnu: sa položaja načelnika Operativnog odeljenja Generalštaba u doba Alžasko-lorenske krize on ide za načelnika štaba Južne grupe armija u Poljskoj, da bi u ratu protiv Francuske bio samo komandant pešadiskog korpusa. Samo zahvaljujući svojoj visokoj vojničkoj spremi on nije otišao još i niže — u Rusiji komanduje najpre korpusom, zatim armijom i najzd grupom armija, da na kraju ipak, opet zbog protivljenja Hitleru, ode sa ratne pozornice pre okončanja rata.

Plan nemačke Vrhovne komande za napad na Francusku bio je u glavnim crtama sličan starom Šlifenovom planu — izvršiti strategijski obuhvat sa severa s tim da se zahvati i Holandija, a ne samo Belgija. Manštajn je bio protiv ovakvog plana, jer Holandija nije pogodna za masovnu upotrebu tenkova a Saveznici bi, s druge strane, imali vremena da prebace u Belgiju potreban broj snaga, što bi dovelo do frontalne borbe i operacija bi se, verovatno, završila neodlučno. Umesto toga on predlaže da se neprijatelj demonstrativnim napadom privuče na sever, a da se glavni udar izvrši preko Ardena,

u bok i pozadinu Saveznika. Vrhovna komanda odbacuje ovaj plan, ali ga uskoro pukim slučajem usvaja (jedan nemački oficir za vezu pao je sa prvobitnim planom u ruke Saveznika). Hitleru se ovaj plan naročito dopao zbog svoje »nastranosti«.

Izvršeno je ogromno pregrupisanje tenkovskih sastava sa desnog krila prema centru. Tri tenkovska korpusa bila su postrojena u tri ešelona u najgušće mogućem poretku. Dubina je ipak iznosila oko 150 km. Zanimljivo je da su sve ove pripreme ostale potpuno nezapažene od strane savezničke obavestajne službe. Operacije su se razvijale tačno po predviđanju Manštajna: Saveznici su — zavedeni napadom na Holandiju i Belgiju — pohrlili u klopku koju su onda zatvorila tri nemačka tenkovska korpusa. Britanske snage uspele su da se povuku preko Denkerka samo zahvaljujući izrazitom i nerazjašnjenom naređenju Hitlera da se nemački tenkovi zaustave.

Francuska je izgubila 30 svojih najboljih divizija. Nemačko pregrupisanje za konačni udar protiv ostataka Francuske armije izvršeno je nezapamćenom brzinom. Ovde se iznosi još jedan podatak o Manštajnu: njegov pešadiski korpus izvršio je prodor zapadno od Amijena i otvorio put Romelovoj 7 tenkovskoj diviziji. U trci sa Romelovim tenkovima Manštajn stiže prvi do Sene, forsira je kod Lezandeja i nastavlja nastupanje ka Loari.

U ratu sa SSSR Manštajn u početku komanduje 56 tenkovskim korpusom u Tilzitu, u sastavu tenkovske grupe Hepnera u grupi armija fon Leba. Korpus se sastojao od po jedne tenkovske, motorizovane i pešadiske divizije. Desno se nalazila 16 armija, a levo 41 tenkovski korpus. 22 juna na putu za Kovno Manštajn je posle žestoke borbe probio ruske položaje i do noći zauzeo mostobran na reci Dubice, 90 km od polaznog položaja. 16 armija i 41 tenkovski korpus bili su zaustavljeni i Manštajn sam nastavlja nastupanje te 26 juna izjutra zauzima dva neoštećena mosta preko Dvine. Za četiri dana borbe on je napredovao 300 km i sada se nalazio 120 km udaljen od najbliže nemačke jedinice. Uvek je rizikovao da bude oštećen, ali je izvideo da nastupanje njegovog korpusa izaziva kod Rusa paniku koja omogućava njegovim susedi- ma dalje nastupanje i uspostavljanje za-

¹⁾ Manstein — His Campaigns and his Trial, by Reginald T. Paget, Collins, London 1951.

jedničkog fronta. Oni to ipak ne uspeavaju i Manštajn mora da se zaustavi u Dvinsku. Rusi dovlače nove snage, te tako dolazi do sedmodnevnih očajnih borbi za očuvanje mostobrana od napada brojno nodmoćnih Rusa. Pisac veruje da Rusi imaju da zahvale nemačkoj Vrhovnoj komandi, koja je zaustavila napredovanje, što Manštajn nije za to vreme već zauzeo Lenjingrad. Tek 2 jula 16 armija i 41 korpus pristižu na Dvinu, što omogućava Manštajnu da nastavi napredovanje, potukavši prethodno dva sovjetska korpusa. On se probija preko močvarnog terena 150 km ka istoku, 8 jula probija »Staljinovu liniju« i 14, posle stalnih borbi, izbija na Iljmensko Jezero. Opet je 41 korpus oko 100 km severnije, a 16 armija isto toliko jugozapadnije od njega. Posle dvodnevni borbi kod Iljenskog Jezera nastupa ka Lugi, gde vodi teške borbe. Umesto ka Lenjingradu, upućuju ga za Narvu, a odmah zatim na jug, u pomoć 16 armiji kod Iljenskog Jezera. Posle marša od 240 km, udara u bok ruskih snaga, razbija ih i zauzima Demjansk. Tu je primio naređenje da preuzme komandu nad 11 armijom pred Krimom.

11 armija se sastojala od tri korpusa: 54, 30 i jednog planinskog, a u taktičkom pogledu bila joj je potčinjena i 3 rumunska armija. Dok su 30 i planinski korpus gonili Ruse koji su se povlačili sa Dnjepra prema istoku, i dok 3 rumunska armija još nije bila prešla reku, 54 korpus se pripremao za napad na Perekopski Zemljouz, a kasnije mu se pridružio i 55 (planinski) korpus. Rusi su se sa četrnaest divizija branili na pripremljenom položaju od napada pet Manštajnovih divizija, a imali su i punu nadmoć u vazduhu. Posle devet dana najtežih pešadiskih borbi Manštajn ipak uspeva da slomije ruski otpor, a tada ih goni ka Simferopolju i Feodosiji. U ovim operacijama Nemci zarobljavaju 149.000 Rusa. Pod uslovima teške zime Manštajn priprema napad na Sevastopolj privlačeći tu šest divizija, dok je sedma (to su sve njegove snage na Krimu) bila na Parpaču, očekujući napad Rusa. Rusi se, međutim, iskrcavaju kod Feodosije, što odlaže Manštajnov plan napada na Sevastopolj. Posle petodnevnih borbi on sa svoje tri, nasuprot osam ruskih divizija, uspeva da iste baci u more, zarobivši oko 10.000 Rusa. U isto vreme Rusi su na Kerču imali četrnaest divizija, četiri samostalne brigade i pet tenkovskih bataljona, dok su

u Sevastopolju imali deset divizija. Nemci su imali nepunih deset divizija, bez ijednog tenka. Pred Sevastopoljem i na Parpaču razvijaju se teške borbe koje traju tri nedelje. Tada je Manštajn dobio po jednu tenkovsku i pešadisku diviziju kao pojačanje, dok su Rusi sada imali tri armije sa 19 divizija i 4 tenkovske brigade (Nemci: 5 pešadiskih divizija i 1 tenkovsku). U ovakvoj situaciji Manštajn napada, probija front na Parpaču i zauzima Kerč, zarobivši 170.000 Rusa, 1.133 topa i 258 tenkova. Manštajn odmah prebacuje sve snage pred Sevastopolj, koji zauzima posle mesec dana upornih borbi i zarobljava 90.000 Rusa.

Posle okruženja nemačke 6 armije u Staljingradu Manštajn komanduje Donskom grupom armija. Dosada smo ga videli u napadima, sada ga gledamo u odbrani, koja je ispunjena ništa manjim uspesima, vanrednim procenama situacije i briljantnim odlukama. Posle neuspešnog pokušaja spajanja sa 6 armijom, čemu je po mišljenju pisca jedini uzrok Hitlerova ludačka tvrdoglavost, Manštajn sređuje front koji je već bio u rasulu i vodi borbu za dobitak u vremenu — potrebno je da se grupa armija A povuče sa Kavkaza — u čemu i uspeva. Dolazi do poznatih borbi oko Harkova. Rusi su osam puta brojniji od Manštajnovih snaga, zauzimaju Harkov, prodiru još preko 200 km ka zapadu, sve do Manštajnovog štaba u Zaporozđu i tek tada ih on napada svojim tenkovskim grupacijama u bok. Uskoro se Rusi bezglavo povlače, ostavljajući 615 tenkova i oko 1.000 topova i napuštajući Harkov. Jedan ruski tenkovski korpus bio je potpuno uništen, a pet se povlačilo u rasulu.

Posle ovog podviga Manštajn nije uspeo da izdejstvuje saglasnost Hitlera u pogledu skraćivanja fronta povlačenjem na Dnjepar, te zato predlaže da se preduhitri ruski napad iz Kurske izbočine napadom sa severa i juga u pravcu Kurska. Njegov plan je usvojen, ali je njegovo izvođenje Hitler dozvolio tek posle dva meseca — početkom jula. Međutim, Rusi su uspeli dotle da ojačaju svoje položaje i popune svoje jedinice, pre svega tenkovske, te je napad izgubio u efikasnosti. Ipak, od 11 ruskih tenkovskih i motorizovanih korpusa bilo je desetkovano devet, te pisac smatra da je Manštajn bio u pravu kada je predlagao produženje Kurske bitke, što je Hitler onemogućio.

Povlačenje, do koga je sada došlo, vršilo se osam meseci pod neprekidnim bor-

bama sa znatno nadmoćnijim neprijateljem. Manštajn je vrlo slabim snagama zadržavao Ruse, povlačio se u poslednjem momentu, izvršavao povremeno manje ili veće protivnapade zadajući Rusima ogromne gubitke — sve to uz vođenje isto tako velike borbe sa Hitlerom, koji je stalno otežavao ili sprečavao blagovremeno preduzimanje potrebnih mera. Evo nekoliko primera protivnapada: Na mostobranu na Miusu Rusi su na frontu od 30 km koncentrisali 20 divizija. Sa jednim tenkovskim korpusom i četiri divizije Manštajn je protivnapadom likvidirao mostobran, zaplenivši 700 tenkova, 600 topova i zarobivši 20.000 vojnika. U daljem povlačenju Manštajnu kod Krivog Roga pada kao plen 250 tenkova i oko 300 topova, a mesec dana docnije, na istome mestu, još 600 tenkova i 1.500 topova. To su rezultati samo onih borbi u kojima je na sovjetskoj strani učestvovalo po nekoliko korpusa pa i armija. Svi ti uspjesi, međutim, nisu mogli sprečiti opšti slom Hitlerove ratne mašine, jer su i Saveznici već bili otpočeli uveliko sa invazijom Italije, što je odvuklo znatan deo nemačkih snaga sa Istočnog fronta.

Krajem marta 1944 godine Manštajn je razrešen dužnosti i premešten u Nemačku, jer više nije bio pogodan za bezuslovno izvršavanje sve luđih naređenja Hitlera.

General P. Žerardo: STRATEGISKA AVIJACIJA JUČE, DANAS I SUTRA

U svom članku pod gornjim naslovom¹⁾, pisac razmatra mogućnosti strategijske avijacije u budućem ratu, posebno američke, ako bi upotrebila atomsku bombu. Da li bi takva avijacija mogla brzo rešiti rat?

U početku svoje studije pisac navodi da su mišljenja po gornjem pitanju podeljena, ali da je to pitanje od veoma velikog značaja i da ono delimično uslovljava opštu svetsku politiku, a velikim delom i pripreme za eventualni svetski rat. S obzirom da su od rata naovamo učinjena senzacionalna otkrića i postignuti ogromni tehnički napreci koji su stavljeni u službu vazdušnog rata, budući rat će se odvijati na potpuno drukčiji način nego prošli; zbog toga pisac

U toku 15-mesečnih borbi — koliko je komandovao Donskom grupom armija — Manštajn je branio front od 800 do 1.000 km snagama od 35—40 divizija, nasuprot 200 pa i 300 ruskih. Njegovе četiri armije povlačile su se preko 1.200 km, ne izgubivši ni jednu jedinicu, a nanevši jednovremeno neprijatelju strahovite gubitke.

Pisac se, dalje, pita da li Zapad danas treba toliko često da naglašava sovjetsku brojnu premoć u kopnenim snagama? Nije li baš Manštajn dokazao da kvantitativna nadmoć nije odlučujuća, već da i kvalitet trupa treba da bude element koji treba imati u vidu pri sadašnjem planiranju odbrane Zapada?

*

Principe na kojima je bio zasnovan i vođen Manštajnov proces pisac podvrgava oštroj kritici i tvrdi da nisu bili čisti ni u pravnom ni u moralnom pogledu; on smatra da se politički cilj procesa sastojao u kompromitovanju Nemačke armije kao celine, te je Manštajn osuđen na 18 godina zatvora. Uskoro posle toga kazna je smanjena na 12 godina, a početkom novembra 1952 Manštajn je pušten na slobodu.

N. D.

smatra da je pre nego što se pristupi razmatranju kakav bi mogao biti vazdušni rat današnjice i sutrašnjice, potrebno učiniti jedan kratak osvrt unazad.

Strategijsko vazduhoplovstvo u ratu 1940—1945. — Po mišljenju pisca, danas se može dokazati da je strategijska avijacija u poslednjem ratu imala odlučujuću ulogu, mada joj je trebalo dugo vremena za postizanje odlučujućih rezultata pošto je u rat ušla sa nedovoljno sredstava. Nemci, naprimer, pored dovoljnog broja aviona nisu imali industriske mogućnosti da nadoknade gubitke koje su pretrpeli u prvim napadima na Englesku, te je njihov pokušaj da ovu pobeđu vazdušnim ratom propao. Britanci su prihvatili vazdušni rat sa nedovoljnom strategiskom avijacijom i da bi smanjili svoje gubitke prešli su na noćna dejstva i napade po rđavom vremenu, zbog čega su postigli manju preciznost.

¹⁾ General P. Gerardot: »L'aviation strategique Hier, Aujourd'hui et Demain« — *Revue de Défense Nationale*, novembar 1952.

Oslanjajući se na svoju moćnu industriju, Amerikanci su 1943 počeli sa totalnim vazдушnim ratom preduzimajući dnevna dejstva da bi dopunili britansku strategisku avijaciju. Ova dejstva su skupo plaćali čim bi zašli dublje u neprijateljsku teritoriju gde su im se efikasno suprotstavljali nemački lovci. Da bi zaštitili svoje bombardere, Amerikanci su uveli lovačku zaštitu, što je predstavljalo pravu revolucionarnu novinu. Iznenađujući Nemce i smanjujući svoje gubitke, američka dnevna i britanska noćna dejstva postala su fatalna za neprijatelja.

Rezultati bombardovanja. — Pisac ističe da su rezultati bombardovanja, iako u početku ograničeni, ipak bili veoma značajni i naročito efikasni kod velikih industrijskih centara. Međutim, na primedbu protivnika strategiskog bombardovanja da je i pored bombardovanja nemačka industrija bila u porastu, pisac odgovara da je nemačka ekonomska mobilizacija u početku rata bila samo delimična, tako da čak ni 1942 nije bila potpuno iskorišćena u vojne svrhe. Strategiska bombardovanja smanjila su proizvodnju za 30%, primorala Nemce na vrlo skupu organizaciju vazdušne odbrane, a rezultati bombardovanja bili bi čak mnogo veći da su ciljevi celishodnije birani i jače i trajnije napadani. Najzad, pisac smatra da su strategiska bombardovanja imala presudnu i odlučujuću ulogu u savezničkim poredama.

Posledice tehničkog razvoja posle 1945. — Uvođenje mlaznog motora i pronalazak atomske bombe, po mišljenju pisca, usloveli su počev od 1945 opštu politiku Amerike i celog sveta. Za prenos atomske bombe, avion je zasada jedino sredstvo, te ova bomba ima presudnu ulogu u razvoju vazduhoplovstva. Opšte je mišljenje da će avion još dugo biti glavni nosilac atomske bombe, zbog čega Amerikanci pokazuju jasnu tendenciju da razviju snažnu strategisku bombardersku avijaciju. Postavlja se problem izbora aviona sposobnog za prenošenje atomske bombe. Mlazni motor je relativno lako i brzo primenjen na lovačkim avionima, dok je njegova primena na bombarderima mnogo složenija i sporija. Adaptacija bombardera B-36, čija je konstrukcija počela 1940, nije rešila postavljeni problem, jer i pored ugrađivanja mlaznih motora, ovaj avion ipak znatno zaostaje u brzini iza lovca na mlazni pogon, te mu

ni njegova sposobnost da leti na 15.000 m visine ne predstavlja dovoljnu zaštitu.

Pouke iz Korejskog rata. — Prema mišljenju pisca, Korejski rat je potvrdio sumnje da B-36 ne odgovara savremenim uslovima; mlazni avioni potiskuju klipne, zbog čega avion B-29 nalazi primenu još samo noću. Ovaj rat je potpuno razbio zabludu da se B-36 može upotrebiti za prenos atomskih bombi, jer bi malo koji od ovih aviona stigao do cilja, a retko koji bi se vratio sa onih ciljeva koji se nalaze u dubljoj pozadini neprijatelja. On bi se mogao upotrebiti samo noću, uz manju preciznost, usled čega bi se postizali ograničeni rezultati.

Sadašnji uslovi borbe lovca protiv bombardera. — U pogledu savremenih uslova borbe lovca protiv bombardera, po mišljenju pisca, postavlja se pitanje neće li bombarderska avijacija, čiji su uslovi ograničeni upotrebom zastarelog materijala, postati superiornija uvođenjem mlaznih motora i time dobiti odlučujuću ulogu. Kao i pre Drugog svetskog rata, i danas se između pristalica lovaca i pristalica bombardera oštro raspravlja pitanje napada i odbrane. Iskustvo pokazuje da je, kad su obe protivničke strane jednake, lovac (tj. odbrana) jači i da napad bombardera može da uspe samo pod izvesnim uslovima. Verovatno je da će danas i u bliskoj budućnosti ovaj odnos ostati isti.

Pisac podvlači da je za dalje usavršavanje lovca verovatno potrebno mnogo kraće vreme nego za bombarder. Lovac će zadržati i usavršiti sve svoje osobine, a brzina i letovi na 15—20.000 m visine kroz 5 godina neće predstavljati nikakav problem. Međutim, razvoj bombardera zahteva dugo vreme i velike troškove. Prema tome, danas, kao i sutra, uslovi i odnos borbe lovca protiv bombardera ostaju u korist lovca.

Rat talasa. — Pisac se ne upušta u detaljna razmatranja ovog pitanja, ali napominje da će uspeh napada danju ili noću, a posebno uspeh odbrane, zavistiti od mogućnosti efikasne upotrebe radija i drugih elektronskih uređaja, čija se sredstva i način iskorišćenja moraju stalno usavršavati.

Granice i uslovi uspeha strategiske avijacije. — Granice i uslovi uspeha strategiske avijacije zavisi su od sigurnosti leta, kako u pogledu odbrane od napada neprijateljskih lovacapresretača, tako i od neprijateljske vaz-

dušne odbrane. Pisac razmatra osnovne principe vazdušnog rata i navodi da je za postizanje uspeha bitno uništenje neprijateljske avijacije, ma gde se ona nalazila. U tom smislu, objekti napada strategiske avijacije treba da budu neprijateljski aerodromi, postrojenja vazduhoplovne industrije i ekonomsko-politički centri.

Ako bi se hteli sagledati uslovi vazdušne borbe koja će se odvijati sutra, može se pretpostaviti da će strategiska bombardovanja biti poverena ili brzim mlaznim bombarderima malog radiusa dejstva (B-47 ili *Canberra*), koji će dejstvovati danju sa ili bez lovačke pratnje, ili klipnim bombarderima manje brzine ali velikog radiusa (B-50 ili B-36) za dejstva noću i po rđavom vremenu. Pisac smatra da upotreba ovakve avijacije daje slabe izgledе u borbi protiv Rusa, jer se ne može prodirati duboko u njihovu teritoriju, sem u slučaju *zadatka bez povratka*. Ovi zadaci vrlo su skupi i zbog njih bi napadač imao, bar u početku, veće gubitke nego branilac.

Prema tome, napadu može pristupiti samo onaj koji bude imao toliki kapacitet industrijske proizvodnje aviona da može nadoknađivati gubitke — bez potrebe da smanjuje intenzitet bombardovanja kao što su to radili Nemci u prošlom ratu.

Naročito osetljivu i slabu tačku Atlantskog pakta pretstavlja Evropa koja nema dovoljnu dubinu za vazdušnu odbranu, a njena geografska, industrijska, demografska i moralna struktura nije dovoljno snažna. Gornje činjenice nameću stalnu budnost, odbacivanje svakog zavaravanja, stalno usavršavanje i proučavanje, načina i metoda vazdušne odbrane.

Izgledi mogućeg vazdušnog rata između dva bloka. — U pogledu rata između Istoka i Zapada, pisac podvlači da bi, s jedne strane, zemlje Atlantskog pakta mogle voditi dugotrajn rat protiv Rusa blagodareći svojoj industriji, dok bi, s druge strane, SSSR bio u mogućnosti da daje dug i žilav otpor, ali ipak ne bi izdržao dugotrajna i snažna atomska bombardovanja strategiskom avijacijom.

Pošto se pobjeda može ostvariti jedino stalnim pothranjivanjem vazdušnih napada, to zemlje Atlantske zajednice moraju osigurati svoju industriju i uspostaviti vazduhoplovne baze sa kojih će moći atomskim bombardovanjem da tuku jezgro neprijateljske industrije i ekonomsko-političkih centara. Da bi Evropa u takvom su-

kobu izdržala i sačuvala svoju slobodu i nezavisnost mora imati veoma jaku i modernu sopstvenu vazdušnu odbranu, jer treba imati u vidu da će Amerika najpre morati da štiti samu sebe.

Atomski rat prvih osam dana. — Prema mišljenju pisca, najverovatnije je da bi budući rat počeo iznenadno, bez objave od strane Rusa, naletom strategiske avijacije sa atomskim bombama. Međutim, postoje dve bitne stvari od kojih će zavisiti uspeh tog prvog napada i postizanje odlučujućih rezultata. Pre svega, ukoliko rat počne dočnije, mora se računati da će obe strane raspolagati stotinama i hiljadama atomskih bombi i dok danas još nema pogodnog aviona za prenos atomske bombe, verovatno je da će se sutra ona učiniti lakšom i da će se moći prenositi srednjim bombarderima u masama. U tom slučaju, ako bi vazdušna odbrana bila slaba ili iznenađena, munjeviti rat mogao bi postati stvarnost. Tada bi se mogle ostvariti Ajnštajnovе reči: »Atomskog rata neće biti, biće samo jedan atomski napad«. Međutim, baš zato treba imati u vidu mogućnost samostalne evropske odbrane i ne dozvoliti da bombarderi trijumfuju.

Elementi budućeg razvoja. — Današnje mogućnosti i dejstva koje ima strategiska avijacija ne mogu se dugo držati, jer se mora ići u korak sa razvojem tehnike. Buduća evolucija vazdušnog rata vodi potpunoj mehanizaciji, tj. ratu na *pritisak dugmeta*. Međutim, čovek ostaje i dalje najvažniji element koji pritiskom na dugme aktivizira i kontroliše avion i dovodi ga automatski u najpovoljniji položaj za borbu. U okviru takvog rata, naročito važno mesto zauzimaju dirigovani projektili, kojih već i danas ima više vrsta.

Pisac smatra da rat na *pritisak dugmeta* još nije tako blizak ali se približava i neminovno je.

Zaključak. — Pisac na kraju ističe da od strategiske avijacije sa upotrebom atomske bombe zavisi ishod rata. Efikasnost strategiskog bombardovanja zavisi od vazdušne odbrane, geografskog položaja zemlje, industrijske moći i moralno-političkog stanja napadnutih.

Odbrana, pod uslovom da je potpuno savremena, nije obesažena napadom.

SAD još nemaju odgovarajuću strategisku avijaciju za okončanje munjevitog rata, pa čak ni rata od dva-tri meseca i zato ne smeju ispustiti Evropu jer bi

zauzimanje Evrope omogućilo SSSR da vodi dugi rat. Iznenađnim napadom na Ameriku Rusi bi mogli postići odlučujuće rezultate samo ako Amerika ne bude spremna i ako ne bude u stanju stalne opreze i pripravnosti za uzbunu.

Napad na Evropu, ako bi bila rđavo branjena ili potpuno nebranjena, očigledno bi doveo do poraza i u tom slučaju bi atomska bomba više koristila Rusima nego Amerikancima. Ako žele pobjedu, Amerikanci moraju pored Evrope držati Afriku i bar deo Srednjeg Istoka.

Pisac naglašava da će se rat u vazduhu odigravati već prvog dana, odnosno već prvih časova neprijateljstva i zato je vazдушna odbrana članica Atlantskog pakta prvi uslov pobjede.

*

Sa svoje strane dodajemo sledeće: pisac u svojoj studiji ističe značaj i odlučujuće rezultate strategijske avijacije u sutrašnjem vazдушnom ratu u kome će

strategiska avijacija biti glavni nosilac atomske bombe. Značaj i uloga strategijske avijacije, u smislu doprinosu pobjedi, biće neosporno odlučujući, kao što su to bili i juče. Međutim, pod pojmom »odlučujući« ne smatramo da će strategisko bombardovanje odnosno strategiska avijacija, samostalno rešiti rat bez saradnje kopnene vojske i ratne mornarice. Strategiska avijacija će snažnim bombardovanjem i upotrebom atomske bombe ubrzati rešenje i primorati neprijatelja da napusti rat, samo ako bude pritom potpomognuta kopnenim i pomorskim snagama. Dakle, po našem mišljenju, budući rat neće biti ni kopneni, ni pomorski niti samo vazdušni; on će biti *totalni rat* u potpunom smislu te reči, u kome samo puno zalaganje i sadejstvo svih vidova oružanih snaga, rodova vojske, duhovnih i materijalnih sredstava, može dovesti do pobjede nad neprijateljem.

S. B.

Albert Šnec: SAVREMENA ODBRANA

U svom članku pod gornjim naslovom¹⁾, pisac na vrlo jednostavan ali ubedljiv način iznosi svoje ratno iskustvo potkrepljeno mišljenjem o načinu izvođenja odbrane u budućem ratu, a u vezi s tim i o izboru glavnog položaja i glavne borbene linije. Prema mišljenju pisca, borba u linijama kakva je bila u Prvom, a delom i u Drugom svetskom ratu, u budućnosti neće igrati nikakvu ulogu. Svako ratovodstvo, koje se upražnjava kao *veština*, a ne kao *zanat*, mora težiti pokretnim dejstvima. Uprkos tome, odbrana će i u budućnosti predstavljati neizbežan način borbe, a u cilju stvaranja vremena — prostora i brojne nadmoćnosti za izvođenje manevra na bojištu. U vezi s tim, iako će odbrana u operativnom zahvatu biti pokretna, u oblasti taktike ona će često imati karakter odsudnosti. Gledišta o odbrani, pravila i uslovi za izbor *glavnog položaja* i *glavne borbene linije*, koji su važili ranije, promenjeni su iz temelja masovnom pojavom tenkova na bojištu u toku prošlog rata. Pored brojne i tehničke nadmoćnosti neprijatelja, gubitak položaja bio je često i posledica

slabog izbora glavnog položaja i glavne borbene linije jer se nije vodilo računa o novim uslovima borbe. Za potvrdu ovoga iznosi se borba jedne pancergrenadirske divizije na Istoku 1943/44 godine.

Za vreme borbi u toku povlačenja iz Oreškog luka u leto 1943, navedena mehanizovana divizija po izvršenoj smeni posela je položaj na »jakom oteku«. Njegova glavna borbena linija bila je na prednjem nagibu jedne zemljišne grede i iza jedne plitke reke — slabe PT prepreke. Taj položaj je po ondašnjim shvaćanjima bio odličan i bilo je dovoljno vremena da se solidno organizuje. Međutim, bilo je teško ostvariti maskiranje organizacija na prednjem nagibu gde je bila glavnina divizije.

Neprijatelj je položaj mehanizovane divizije i suseda napao iz pokreta jednom udarnom armijom i angažovao 400 tenkova. Podržani artiljerijom i kačušama, tenkovi su napali glavnu borbenu liniju i posle jednog časa uništili PT odbranu. Glavna borbena linija bila je probijena, ali kada su sovjetski tenkovi stigli na greben, bili su uništavani od zaklonjenih nemačkih PT oruđa. Sovjetska pešadija bila je takođe zaustavljena otporom nemačkih grenadira i zbog toga se pola tenkova vratilo natrag da pomogne pešadiji na

¹⁾ Neuzeitliche Verteidigung, von Albert Schnez, *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, oktobar 1952.

prednjem nagibu. Međutim, nemački tenkovi nisu mogli da pređu greben, jer su bili odbijani od onih ruskih tenkova koji su bili ostali na njemu.

U međuvremenu, iza grebena, na zadnjem nagibu, bila je uspostavljena nova, ali slaba borbena linija. Uprkos očekivanju, ona je izdržala taj i naredni dan do mraka, tj. do povlačenja Nemača. Nijedan ruski tenk nije mogao da pređe greben te je napad morao da zastane.

Šta se ustvari dogodilo? Na prednjem nagibu nemačka PG oruđa i grenadiri bili su počesno uništeni, a na zadnjem su izdržali, jer su se borili udruženim snagama. Ovo gubicima plaćeno iskustvo isplatilo se u narednim borbama. Otada, kadgod je bilo moguće, prednost je bila data položaju na zadnjem nagibu ili tzv. *grebenskim položajima* na blago-talasaštom zemljištu, s tim što je važno načelo da glavna borbena linija, a time i pešadija, bude zaštićena stabilnim i samohodnim PT oruđima od napada neprijateljskih tenkova. Štetna i opasna shvatanja da se jaki tenkovski napadi ne mogu zaustaviti pred glavnim borbenom linijom, da ih zbog toga pešadija mora propustiti i da se oni mogu zaustaviti tek u dubini položaja, prema mišljenju pisca, u najviše slučajeva znače smrtnu presudu vlastitoj pešadiji, pa ma kako se ona hrabro borila.

Propuštanje tenkova treba da bude samo izraz nužde, a ne pravilo. Treba primiti kao zakon da organizovanom vatrom PT oruđa i artiljerije napad neprijateljskih tenkova treba razbiti još pred samom glavnim borbenom linijom.

Određivanje glavne borbene linije na zadnjem nagibu zahtevalo je i izvesne promene opštih načela za borbu — kako pešadije, tako i artiljerije. Takvi položaji davali su pešadiji na glavnoj borbenoj liniji slabu preglednost i mogućnost gađanja. To je imalo za posledicu gusto posedaње položaja. Nasuprot tim nedostacima, prednost takvog položaja na slučaj neprijateljskog glavnog napada pešadijom i tenkovima bila je neprocenjiva ne samo zbog zaklona, već i zbog efikasnosti bliske vatre i zaštite pešadije.

Slabosti položaja na zadnjem nagibu, tj. smanjena, a često i nikakva preglednost, bila je ponekad povod za izbor i *grebenskih položaja*. Kod tih položaja artiljeriske osmatračnice i teško pešadisko naoružanje nalaze se u prvim linijama, što predstavlja njihov veliki nedostatak. Ali uprkos toga, oni u odnosu na pro-

tivničke tenkove, koji za odbranu predstavljaju »neprijatelja br. 1«, pružaju velike prednosti. Takvi položaji dozvoljavaju prikriveno pomeranje i dovođenje rezervi, a to je najvažnije i omogućuju PT odbrani najpovoljnije uslove za zaštitu glavne borbene linije od napada neprijateljskih tenkova. *Grebenski položaji* dolaze u pitanje kod lako-talasaštog zemljišta ili kada se iza visinskog grebena izdiže još jedan greben. Pritom se ne sme izgubiti iz vida da takve položaje treba koristiti u fazi približavanja neprijatelja i da se za rešavajuću borbu treba povući na već ranije pripremljeni položaj iza grebena, tj. na zadnjem nagibu.

Pisac ne isključuje ni položaje na prednjim nagibima u slučajevima: a) ako se nalaze iza jakih prirodnih ili veštačkih tenkovskih prepreka i b) ako leže na ispresecanom ali nepreglednom zemljištu koje neprijatelju otežava osmatranje glavne borbene linije, a nama dozvoljava prikrivenu i po mogućstvu bočnu upotrebu pojedinih PT oruđa za zaštitu isturenih delova

U vezi napred navedenog, pisac nas dalje potseća da se PT prepreke pred položajem moraju naročito kritički posmatrati. Rovove i reke koji su bili zimi zamrznuti, brzo su savladali tenkovi i PT odbrana napadnuta na prvi izneti način. Time treba objasniti i pad mnogih položaja zimi.

Protiv navedenog primera sa Istočnog fronta i postavljenih teza, kaže pisac, mogu se staviti prigovori kao naprimer, da je danas pešadija brojno snabdevena sa bazukama i drugim sličnim PT oruđima. Ta činjenica povećava samo neprijateljske gubitke, ali ne rešava postavljeni problem. Ne treba zaboraviti da će se u budućnosti povećati i broj tenkova. Bliška borba na otvorenom i preglednom prednjem nagibu, protiv brojno nadmoćnih i artiljeriskom vatrom potpomognutih tenkova, imaće male izgledne na uspeh. Međutim, ako će se sa teško osmatranih položaja na zadnjem nagibu ili grebenu dejstvovati iznenadno, ti izgledi će biti veliki.

Navedenoj nemačkoj pancergrenadirskoj diviziji učinjen je prigovor da je u izboru svojih položaja zanemarivala vatru pešadije na srednjim daljinama i da nije dovoljno iskorišćavala daljnu artiljerisku vatru u rešavajućoj fazi borbe, te je tako neprijatelju ostavljala inicijativu dejstva. Na ovo pisac odgovara sledeće: ukoliko smelije i pokretljivije jedno voć-

stvo rukovodi operacijama, utoliko će odrediti slabije snage za odbranu, a glavne snage će prikupiti na rešavajućim tačkama za napad. Svaki položaj za odbranu mora zbog toga biti i protivtenkovski položaj.

Pisac na kraju daje sledeći zaključak: 1) Kod izbora položaja rukovoditi se načelom da isti omogućuje uspešnu odbranu od napada neprijateljskih tenkova i da su PT sredstva upotrebljena na glavnom položaju zaštićena — prikrivena i da svojim dejstvom mogu razbiti neprijateljski tenkovski napad.

2) Prednji delovi glavnog položaja treba da su što duže van domašaja neprijateljskog osmatranja i da dejstvuju iznenađujuće. Po pravilu, na brežuljkastom zemljištu glavna borbena linija treba da bude na zadnjem nagibu, a po koji put i na samom grebenu. Samo jake prirodne tenkovske prepreke ispred položaja, ili teškopregledno zemljište opravdavaju izbor glavne borbene linije na prednjem nagibu.

3) Neprijateljski napad, a pre svega tenkovski, treba da bude slomljen vatrom celokupnog naoružanja i to ispred glavne borbene linije.

U članku nije izneto kako i čime bi se posedalo zemljište ispred glavne borbene linije na slučaj da se ista nalazi na zadnjem nagibu, i ako se želi da neprijatelj ne dođe nekažnjeno na polazni — jurišni položaj. Zatim, na kome ostojanju treba da je glavna borbena linija od grebena, i gde će biti osmatračnice kada neprijatelj izbije na greben. Nije pomenuta ni upotreba mina ispred i na samom položaju, koje će umnogome omesti kretanje tenkova a time potpomoći PT odbranu.

Po našim shvatanjima, svaka odbrana mora biti protivtenkovska, a glavni odbranbeni pojas određuje se sa ciljem da se razbije napad neprijateljskih tenkova i pešadije. Isto tako, sistem pešadijske — minobacačke — artiljerijske i PT vatre mora biti takav da se napad neprijateljskih tenkova razbije na polaznom položaju i u toku pokreta ka jurišnom položaju. Bataljonski čvorovi i četni odbranbeni rejon obrazuju se za PT odbranu.

Uprkos iznetih nedostataka, članak svakako daje potstrek za razmišljanje i diskusiju po pitanju protezanja glavne borbene linije u našim uslovima i na našem zemljištu.

S. K.

Brig. general Pol Robinet: RAZMIŠLJANJA O ULOZI OBAVEŠTAJNIH OFICIRA

Bez obzira na važnost obaveštajne službe, o njoj se malo piše, te se retko sreće neki članak, brošura ili knjiga, koji bi ozbiljno tretirali njene probleme. Razne Marte Riše, Irme Renato itd., iako daju neke interesantne detalje, daleko su od toga da predstavljaju nešto dovoljno ozbiljno.

Čutanje o svemu što se odnosi na ovu službu delimično je posledica starih shvatanja o njoj. Ranije je ovu službu u suštini predstavljao jedan mali aparat od nekoliko špijuna koji su zadovoljavali potrebe čitave jedne Armije i sve što je bilo u vezi sa njima bilo je, naravno, strogo zakonspirisano. Epoha ove »romantične špijunaže« davno je prošla.

Danas je svima poznato da svaka armija ima svoj obaveštajni aparat. Taj aparat predstavljaju strelci-izviđači, artiljerijski i inženjerski izviđači, tenkovi i avioni, agenti itd. i, sasvim razumljivo, priličan broj oficira. U nekim armijama obaveštajni oficir postoji već u štabu ba-

taljona, a u drugim u štabu puka i naravno, u svim višim štabovima.

Međutim, koliko je ljudi zaposleno u obaveštajnom aparatu, kakvim on sredstvima raspolaže, kakav je njegov kadar i koliko je osposobljen; dalje, kakav je odnos komandnog elementa prema tom aparatu itd. to svaka armija, razume se, strogo čuva od tuđeg oka i uha i o tome se dosta retko piše.

*

U članku pod gornjim naslovom¹⁾, autor ističe da današnji masovni obaveštajni aparat zahteva ljudstvo koje je provereno i podesno za obavljanje neobično važnih zadataka, imajući sposobnosti da kroz splet vešto postavljenih zamki prodrē u misli neprijatelja, ustanovi njegove mogućnosti i utvrdi njegove namere.

¹⁾ Reflections on the role of intelligence officers, by brig. general Paul M. Robinett, Ret., *Military Review*, novembar 1952.

Ovo ljudstvo treba da je dovoljno kvalifikovano. U čemu se sastoji njegova priprema autor ne govori. Ali, poznato je da se za ovaj aparat u svim armijama biraju ljudi koji se po svom vojničkom znanju, svojoj opštoj kulturi, inteligenciji, političkoj pouzdanosti, specijalnoj obdarenosti itd, izdižu iznad prosečnog nivoa ostalih oficira. Upravo, ljudstvo za ovaj aparat bira se od najposobnijih oficira i oni posle toga niz godina izučavaju mogućeg neprijatelja i to ne samo njegovu armiju, već i celokupnu problematiku njegove zemlje. Ovi oficiri godinama rade u obaveštajnom aparatu koji tretira odgovarajuću zemlju i vrlo često žive — pod različitim vidovima — duže vremena u samoj toj zemlji.

No, bez obzira na kvalitet ljudstva i njegove sposobnosti, kako ističe autor, ono ne može dati najbolje rezultate ako ga ne vode komandanti koji poznaju suštinu obaveštajne službe, tj. kako se njome rukovodi i kako se koriste rezultati rada obaveštajnog aparata. Sa ovom konstatacijom se naravno moramo složiti. Ratna praksa niza armija pokazala je da se svako zanemarivanje obaveštajnog aparata — površan izbor ljudstva, njegova nedovoljna priprema, neozbiljno shvatanje podataka od kojih ovaj aparat dolazi itd, ljuto osvetilo komandantima. U ratu se najčešće čuje: »Nemam podataka« i »Nemam veze«, a retkost je da stvarno nema sredstava kojima bi se stalno mogli dobijati podaci i organizovati stalna veza.

Ako se najenergičnije organizuje prikupljanje podataka o neprijatelju; ako se oni razumno i pažljivo prouče; ako njih procene oficiri visoke stručne spreme i ako oni budu na vreme dostavljeni komandi, tada će ova imati solidnu osnovu za donošenje pravilne odluke.

Autor ističe da obaveštajna služba nije nikakva magična kugla za proricanje budućnosti, okultna tabla ili svinga (a takav se utisak o njoj dobija jer ljudstvo ove službe radi tiho i tajno (iza zavesa) i retko dobija naročito priznanje). Međutim, greške koje ljudstvo ove službe učini imaju ogromnih posledica po same trupe i one su utoliko teže ukoliko je obaveštajni organ viši.

Obaveštajni oficir treba da bude što manje vezan za kancelariju i stalno da izviđa teren i neprijatelja.

Autor citira mišljenje, po njegovoj oceni, jednog od najbriljantnijih oficira A-

meričke armije u Prvom svetskom ratu, generala Stjuarta Hajncelmana, koji je rekao: »Ja ću od svog najboljeg operativca načiniti obaveštajca jer želim da mi neprijatelja pretstavi baš moj najbolji oficir. Shodno tome, ja ću tek drugog operativnog oficira po vrednosti odrediti za svog glavnog operativca«. Dalje, autor navodi da su izvesni generali svog budućeg operativnog oficira određivali za neko vreme na obaveštajne dužnosti. Ovakva praksa sreće se i u nizu drugih armija.

Kod obaveštajnih oficira koji dugi niz godina izučavaju neku inostranu armiju postoji opasnost da potpuno zanemare izučavanje svoje sopstvene armije, da se odvoje od života u njoj i izgube svaku vezu sa njom. Autor navodi za primer američke obaveštajne oficire koji su dugo izučavali Nemačku i Japansku armiju, ušli u sve detalje ovih i postali uski specijalisti. Oni koji su izučavali Nemačku armiju, od koje se moglo mnogo štošta naučiti, toliko su se udaljili od Američke armije i potpuno prihvatili sve što je nemačko da nisu bili sposobni da uoče slabosti koje je imala Nemačka armija. Oni koji su izučavali Japansku armiju potcenili su njene tehničke mogućnosti, pošto je ova imala daleko slabiju tehničku podlogu nego Američka armija. Naravno, i jedno i drugo imalo je štetnih posledica za Američku armiju, što se pokazalo u napadu na Perl Harbor.

Autor dalje ističe teškoće američkih obaveštajnih oficira u njihovom radu, jer su SAD danas nerazdvojno povezane sa svim kontinentima, nacijama, kolonijama i satelitima, te jedan obaveštajni oficir u višim komandama treba da uloži ogroman trud da bi stekao potrebna znanja koja od njega zahtevaju njegove starešine.

Idealan obaveštajni, kao i štabni oficir, prema mišljenju autora, treba da je oštrouman, inicijativan, svestran, preduzimljiv, energičan, objektivn, skroman i da sa ljubavlju radi svoj posao. On ne treba da bude laskavac, niti da laskanje utiče na njega. On mora biti spreman da u određenom momentu izrazi neslaganje sa mišljenjem svoga pretpostavljenog. No, kad je komandant jednom doneo svoju odluku, obaveštajni oficir mora svoj deo posla izvršiti disciplinovano. Ovakva shvaćanja vladaju i u ostalim armijama.

Na kraju članka autor izražava mišljenje da je američka obaveštajna služba u

oba svetska rata utrošila daleko više sredstava nego što je to bilo potrebno, tj. da je bila vrlo neekonomična. Napominje da su se u toku tih ratova bile namnožile različite obaveštajne agencije koje su se međusobno borile za ljudstvo i sredstva

i da su mnoge od tih agencija postale moćni politički faktori koji su izvesnim ljudima poslužili kao bogato polje rada za njihove lične koristi.

A. B.

Potpukovnik **Viljem Desobri: NAPAD U CILJU RAZBIJANJA PRIPREMA NAPADAČA**

U svom članku pod gornjim naslovom¹⁾, pisac prvo naglašava da se odlučujući uspesi u borbi ne mogu postići jedino odbranom, jer se inicijativa nalazi u rukama napadača, tako da on bira vreme, mesto i pravac udara. Odlučujući uspeh može se postići samo napadom.

Ako nam je odbrana nametnuta, njevo vođenje mora biti usredsređeno na postizanje iznenađenja, preduzimanje napadnih protivmera i maksimalnu pokretljivost, sve sa ciljem da se stvore uslovi u kojima branilac, pošto je sprečio napadača da postigne predviđene ciljeve, može preduzeti ofanzivno dejstvo radi nanošenja odlučujućeg poraza neprijatelju. Branilac treba da preduzima sva moguća napadna dejstva kojima će napadaču naneti gubitke, dezorganizovati pripreme ili izazvati odlaganje napada. Pored ostalih poznatih načina akcija, kao vanredno efikasna mera koju branilac može da primeni, ali koja je dosada retko primenjena, jeste *napad u cilju razbijanja priprema neprijatelja za napad*. On predstavlja napad branioca sa ograničenim ciljem, protiv određene neprijateljske formacije koja se obično nalazi na svojoj prostoriji prikupljanja i to bilo radi njenog uništenja, bilo radi postizanja izvesnih taktičkih koristi u cilju remećenja planova neprijatelja ili zauzimanja povoljnijih odbranbenih položaja.

Uslovi koji olakšavaju izvršenje ovog odbranbenog manevra jesu: zemljište i komunikaciona mreža moraju biti takvi da omogućuju brze noćne pokrete za postizanje iznenađenja; branilac mora biti u takvom rasporedu da može odmah preduzeti pokret u cilju iskorišćenja grešaka neprijatelja ili njegove trenutne slabosti; branilac mora raspolagati jakim brzopokretnim rezervama koje se odlikuju oklopnom udarnom snagom i najzad, rejon pri-

kupljanja neprijatelja treba da bude izložen iznenadnom napadu. Oteku fronta iza koga leži treba da je slabo posednut kako bi se mogao brzo probiti ili da ima nezaštićen bok kako bi mu se moglo lako prići i napasti ga.

Nemamo mnogo istoriskih primera za ovaj vid napada. Jedan od njih je uspešna akcija Nemaca u decembru 1943 protiv krupnih sovjetskih snaga.

Početkom novembra 1945 Rusi su izvršili proboj severno od Kijeva. Bilo je znakovito o njihovoj nameri da obuhvate severno krilo nemačke grupe armija *Jug*. Sovjeti su zauzeli važan železnički čvor Fastov i okružili 59 nemački pešadski korpus u Korostenu. Front 4 nemačke tenkovske armije koji je pre toga bio okrenut prema istoku sada je bio obrnut prema severu. I sovjetski i nemački bok bili su otkriveni prema zapadu. Pošto Nemci nisu bili u stanju da zatvore ovaj otvor, to je postojeća situacija Ruse prosto mamila da produže sa ofanzivom radi eksploatacije dotada postignutog uspeha. Njima se nudila jedinstvena prilika da izvedu širok obuhvat iz svog rejona koncentracije severno od Žitomira. Nova prikupljanja trupa i opravka puteva iza sovjetskih linija nagoveštavali su novu ofanzivu, koja bi najpre ugrozila 4 nemačku tenkovsku armiju, a zatim i čitavu grupu armija (vidi skicu).

Ova situacija iziskivala je hitnu akciju i zbog toga su Nemci odlučili da otklone opasnost udarom sa jakim tenkovskim snagama u bok prostorije na kojoj su se Rusi prikupljali i vršili pripreme za napad. 48 nemački tenkovski korpus (Prva SS, 7 i 1 tenkovska divizija) povučen je sa linije fronta i prikupljen pozadi sredine armiskog sektora. Pozadi levog krila 13 pešadiskog korpusa, na njegovom otvorenom boku, prikupljene su jake nemačke snage. Cilj ovog grupisanja bio je da se Rusi navedu na pomisao da će udar biti izvršen levim krilom armije. Nemačke tenkovske divizije, pošto su za videla bile upućene

¹⁾ Spoiling Attack, by Lt. Col. William R. Desobry, *Military Review*, novembar 1952.

uveliko skraćen i ponovo se okrenuo prema istoku. Njega su posele i držale isključivo nemačke pešadijske divizije.

Sledeća faza operacije imala je za cilj konsolidovanje dostignutih nemačkih linija, čišćenje močvarnih šuma sa obe strane reke Irša od zaostalih sovjetskih snaga i uspostavljanje tesnog kontakta između 59 i 13 korpusa.

Dve tenkovske divizije 48 nemačkog tenkovskog korpusa i korpusni odred E (privremena formacija jačine jedne pešadijske divizije sastavljene od delova tri nemačke pešadijske divizije) napali su od Korostena duž železničke pruge u pravcu Kijeva, a 7 tenkovska divizija i 112 pešadijska divizija izvršile su udar sa prostorijske južno od reke Teterev u pravcu severoistoka. Oba oklopna klina spojila su se drugoga dana. Čišćenje močvarnog terena duž reke Irše još je bilo u toku, kada su jake sovjetske tenkovske snage izvršile iznenađan bočni protivudar sa severa, na prostorijski istočno od Korostena. Jake sovjetske tenkovske i pešadijske snage nastupale su takođe i od Kijeva na zapad. Rusi su naime bili ubeđeni da nemačka ofanziva ima za cilj osvajanje Kijeva. Zato su u borbu bacili sve svoje raspoložive snage koje su se zatekle na ovoj prostorijski. No, Nemci nisu ni pomišljali na zauzimanje Kijeva. Oni su prešli u odbranu i svi teški sovjetski protivnapadi bili su odbijeni. Prvog dana ovog sudara Rusi su izgubili 80 tenkova, a u toku naredna dva dana još 150, posle čega se njihova ofanzivna delatnost ugasila. U ovim borbama još dve sovjetske armije bile su toliko oslabljene da su izgubile svaku sposobnost za ofanzivna dejstva.

Prikazujući ovu operaciju, pisac ističe preimućstva do kojih dolazi branilac koji u toku odbrane preduzima ofanzivna dejstva. Branilac koji ovo propusti potpuno prepušta inicijativu napadaču i povećava inertnost svojstvenu svakoj jedinici koja izvodi manje-više statičku odbranu. Najveća greška Sovjeta bila je što su koncentrisali krupne snage suviše blizu fronta i to na jednoj prostorijski koja nije imala potrebnih uslova za kružnu odbranu i što su bili ubeđeni da će Nemci izvršiti frontalni udar svojim levim krilom. Preuzimanjem inicijative i udarom na neočekivanom mestu i pravcu Nemci su popravili svoj nepovoljan položaj i došli do sledećih preimućstava: uništene su krupne sovjetske snage; deblokirane su nemačke

snage koje su bile u vrlo teškoj situaciji; ispravljani su i skraćeni krajnje nepovoljni odbranbeni položaji; preuzeta je inicijativa čime je Sovjetima onemogućeno da izvrše izbor mesta i vremena napada i kod Nemaca je održan ofanzivni duh i borbeni moral.

Na osnovu svega navedenog pisac izvlači sledeće zaključke: doktrina defanzive ističe potrebu napadnih dejstava; iako je protivnapad odlučujući faktor u odbrani, branilac može preduzeti napadna dejstva i pre izvršenog prodora neprijatelja, ako za to postoje odgovarajući uslovi; povoljni uslovi za ofanzivna dejstva od strane branioca biće često stvoreni greškama, propustima i neuspesima napadača. Obaveštajna služba treba da je u stanju da ove greške blagovremeno otkrije. Branilac mora biti tako spreman da može brzo iskoristiti ovakve prilike. Napad ispred linije odbrane u cilju razbijanja neprijateljskih priprema za napad, jeste jedna od formi ofanzivnog dejstva branioca. Pošto za ovo treba da postoje potrebni povoljni preduslovi koji uveliko zavise od grešaka i propusta napadača, to se ovi napadi retko preduzimaju. Ali, rezultati ovog napada mogu biti tako dalekosežni da branilac treba da ga preduzima kad god za to postoji mogućnost. Najzad, napadač i pored toga što uživa izvesna preimućstva i drži inicijativu, usled učinjenih grešaka, iscrpenosti, neodlučnih manevara i velikih gubitaka može biti doveden u nepovoljnu situaciju. Branilac tada ima mogućnost da pređe u napad i da traži taktičko rešenje sa ciljem poraza i razbijanja neprijateljskih snaga. Napad ispred linije odbrane jeste idealna protivmera kojom se može poslužiti branilac i koja može biti odlučujuća na tok odbrane ukoliko se vešto iskoristi.

*

Mada navedeni primer prikazuje ofanzivna dejstva branioca na ravničastom i šumsko-močvarnom terenu, podržana jakim tenkovskim snagama, ipak se u početku i na kraju izloženi principi mogu korisno primeniti i u našim uslovima, naročito na planinskom zemljištu, ako branilac raspolaže sa dobrom obaveštajnom službom; dobro poznaje zemljište i vešto koristi slabo branjene oteke neprijatelja, veće međuprostore ili obuhvatno obilazne pravce. Brzopokretne rezerve na planinskom terenu mogu zameniti dobro obučene i izdržljive brdske i pešadijske jedi-

nice. Ukoliko se početni pokreti izvode noću ili pod lošim vremenskim uslovima, a opšti napad iznenada i u koordinaciji sa partizanskim i infiltriranim jedinicama, uspeh napada u cilju razbijanja neprijateljskih priprema za napad odnosno njegovog odlaganja biće sigurniji.

Pukovnik Bertej: BRZINA KAO ČINILAC U ZADOBIJANJU POBEDE

U svom članku pod gornjim naslovom¹⁾ pisac tretira pitanje važnosti brzine u različitim ratnim postupcima. U svima vojnim operacijama, kadgod je ritam bio brži no kod neprijatelja, postizani su sjajni, a često i odlučni uspesi čak i u slučajevima kada su sopstvene snage bile brojno slabije od neprijatelja. Načini za postizanje veće brzine bili su vrlo različiti: bolja organizacija komandovanja i veza, što veća decentralizacija, svestrano korišćenje tehnike, novih transportnih sredstava itd. Danas, kada je brzina postala osnovni zakon savremenog života, svi su duhovi orijentisani na usavršavanje motora i radio-sredstava. Pored «mehaničke brzine», pojavljuje se koncepcija o ekonomiji vremena, koja takođe predstavlja jedan od faktora uspeha. Krajnji cilj sastoji se u ostvarenju *bržeg ritma od neprijatelja* da bismo ga iznenadili i sprečili u preduzimanju protivmera. Podaci o neprijatelju predstavljaju svakako najvažniji element procene situacije i prikupljanju se neprekidno. Pre no što se donese odluka, pretstava o neprijatelju služi kao osnova za plan i ideju manevra. S obzirom da od momenta prikupljanja podataka do donošenja odluke mora proteći izvesno vreme, potrebno je da se to vreme što više skratiti.

Brzina u prikupljanju podataka. — Komandovanju je potrebno da naročito važne podatke može da dobije u svakom trenutku i za najkraće vreme. Organizacija prikupljanja podataka treba da je izvedena unapred, tako da se predviđeni mehanizam, u pogodnom trenutku, može odmah pustiti u dejstvo. Važno je da se po potrebi preskoči hijerarhiski red, tako da se podaci dostave neposredno o-njoj komandi koja ima da donese odluku. Interesantno je da obaveštenja o neprijatelju u neposrednom dodiru najbrže pri-

Agresivna napadna dejstva ispred linije odbrane imaju veliki značaj te ih treba uvek primenjivati kada za to ima uslova i to kako u cilju nanošenja gubitaka neprijatelju i remećenja njegovih planova, tako i u cilju održanja visokog morala sopstvenih trupa.

St. P.

stižu od diviziske artiljerije. Ali, njeni organi imaju druge zadatke i ne mogu se posvetiti samo prikupljanju i dostavljanju podataka za račun komandovanja. Postavlja se pitanje da li bi bilo celishodno stvoriti specijalne detašmane za prikupljanje podataka koji bi se nalazili detašovani kod jedinica u neposrednom dodiru sa neprijateljem.

Brzina izviđanja zemljišta. — Najbolji način je *lično izviđanje* zemljišta i ono se ničim ne može zameniti. Kadgod može, i pre no što donese odluku, komandant je dužan da orijentiše svoje potčinjene o zonama u kojima bi mogli da dejstvuju. Nadletanje zemljišta lakim avionima i studija aerosnimaka sa malih visina mogu da ubrzaju i uproste izviđanje zemljišta i da olakšaju donošenje pravilnih odluka.

Brzina donošenja odluke. — Biti sposoban za donošenje brzih i pravilnih odluka jedna je od najvažnijih komandantovih osobina. Kaže se da savremeni starešina mora da razmišlja brzinom motora. U momentu kada donosi odluku starešina treba već da je obavešten; tada on više nema vremena za obaveštavanje. Spori i kolebljivi duhovi ne mogu se prilagoditi ovoj ulozi i biće uvek u zakašnjenju. Prirodno je da stoga moraju biti osuđeni na neuspeh. Treba predvideti i mogućnost da odluka bude docnije delimično i izmenjena, na bazi izvesnih nepoznatih činilaca koji se budu otkrili u toku akcije.

Odluka se mora odmah pretvoriti u naređenja. Ona mora biti kratka, jasna, precizna, potpuna i hitno dostavljena. Postoje mnogi načini za ubrzanje ovog rada koji predstavljaju ogledalo efikasnosti jednog ratnog štaba. Kao jedan od faktora koji usporavaju dostavljanje naređenja je postojanje isuviše velikog broja međuinstanta; sve nepotrebne instance treba ukinuti. Između komandanta i jedinica u akciji nije potreban posrednik.

¹⁾ La vitesse-facteur de la victoire, par lecol. Berteil, *Revue de défense nationale*, novembar 1952.

Brzina dostavljanja odluke. — Savremena tehnika stavlja komandovanju na raspoloženje niz različitih sredstava za vezu, od kojih je, zasada, najbrža radiotelefonija. No, ona nalazi svoju primenu kada nije potrebno šifrovanje, a naročito kada se razgovori mogu voditi u dupleksu. Ako se naređenje mora šifrovati, iskustvo pokazuje da su kurirska sredstva (motocikl, automobil i avion) najbrža u svim prilikama kada za njihovo kretanje nije potrebno triput više vremena no za šifrovanje. Međutim, izvežbano osoblje šifruje ili dešifruje oko tri reči (grupe) za jedan minut, ako telegram ne sadrži više od 80 grupa. Motociklisti koji poznaju puteve kreću se u zoni pozadi linije KM bataljona srednjom brzinom od 40—50 km na sat danju i 25—30 km noću. Ovo pokazuje da se na razdaljinama ispod 40—50 km i kada telegram ima više od 30 grupa dobija u vremenu pri upotrebi motocikla. Za veće otstojanje i slične telegrame, avion je najbrže sredstvo veze, ako može da uzleti i sleti u neposrednoj blizini KM.

Brzina u pokretima trupa. — Pokretljivost trupa uvek je smatrana kao najvažniji element za brzinu izvođenja manevara. To važi i danas, a njen se značaj stalno povećava uporedo sa napretkom tehnike. Mogućnost brzine kretanja neke jedinice računa se prema onom njenom delu koji se najsporije kreće. Neka da je to bila pešadija, ali ona se danas često prevozi kamionima. Stoga, zasada se najsporije kreću kolone na beskrajnom platnu i izvesni delovi motorizovane artiljerije, kao i veliki i teški kamioni.

Pisac nam daje podatke o brzini kretanja autokolona i ističe da se njihova dužina etapa može znatno povećati ako se raspolaže na svakom kamionu sa po dva šoferi. Motorizacija savremenih armija, sa svima povećanjima srednjih brzina kretanja i dužina kolona danju, učinila je da iščezne pojam dubine kolona i da se mesto njega pojavi pojam *vremena za izduživanje kolona*. Dubina kolone jednog pešadiskog puka na kamionima iznosi noću 20—25 km, a danju 40—50 km, dok je pešadiski puk iz 1939, peške, imao dubinu kolone od 3 km, a njegovi automobili 6 km. Današnji motorizovani pešadiski puk može noću da se razvije u visini svoga čela za jedan čas, tj. brže no što je to bio u stanju pešadiski puk 1939. Međutim, danju mu je potrebno za razvijanje jedan

i po do dva časa. Neprijateljska avijacija jako utiče na smanjenje brzine motorizovanih masa. Danju ona može da spreči svako kretanje sem pojedinačnih automobila. U manjem ali ipak značajnom stepenu na brzinu kretanja utiču: nepogodno zemljište; loša putna mreža; slaba organizacija saobraćaja; rdavo vreme; akcija gerilaca, pete kolone, padobranaca itd. Usled avijacije noćni pokreti automobila su sigurniji, udobniji pa čak i brži od dnevnih. U budućnosti pretežno će se izvoditi noćni pokreti, uz korišćenje svih savremenih sredstava za njihovo olakšanje (infracrveni zraci itd.).

Brzina izvršenja priprema zavisi od učinjenih predviđanja, prethodnih izviđanja i vrednoće svake jedinice. Starešina prethodno treba da je upoznat sa svojim zadatkom i da bude načisto sa svojim mogućnostima. Brzina kretanja jedinica svih rodova zavisi od njihovog načina kretanja ili transportovanja, od razlike između marševskih i borbenih porredaka, od mesta gde lokalni i taktički uslovi nalažu promenu poretka za napad, zatim od atmosferskih uslova, zemljišta, neprijateljske avijacije itd. Prvi uslov za uspeh svake ratne operacije leži u što tačnijem proračunu svih mogućnosti.

Brzina izvođenja borbe. — Treba biti načisto s tim da od početka borbe vreme radi protiv napadača. Svako izgubljeno vreme od strane napadača, makar i najmanje, predstavlja uspeh za branioca. Neuspeli napad bataljona, naprimer, predstavlja za napadača tri časa izgubljenog vremena, a za puk — pola dana. Zato je bolje utrošiti više vremena na pripremu i prethodne borbene radnje, tako da se docnije borba može razvijati bržim tempom. Za ubrzanje tempa primenjuju se različiti taktički postupci: skraćivanje artiljerijske i avijacijske pripreme; zauzimanje polaznog položaja za napad i podilaženje jurišnom položaju za vreme same artiljerijske pripreme; učešće tenkova u napadu pešadije; decentralizacija vatre i angažovanja rezervi, blagovremeno obrazovanje i orijentacija odreda za eksploataciju uspeha itd. Međutim, postoje dva faktora koji bi u budućnosti mogli da uspore ritam tenkova, pa i da ga onemoguće. Prvi se sastoji u stalnom jačanju vatre, a drugi u pojavi taktičke avijacije.

Brzina u radu pozadine. — Pisac ističe da se savremene vojske sve

više motorizuju, a pozadina samim tim sve više utiče na usporavanje tempa. Često se govorilo da je pozadina kočnica strategije i taktike. Ponekad je i ceo poduhvat propadao zbog nemogućnosti da pozadina blagovremeno obavi svoje zadatke. Pri sastavljanju plana operacije vreme se proračunava na osnovu taktičkih i strategijskih potreba. Jednovremeno treba vršiti i proračun vremena (na osnovu mogućnosti transporta) i izvora za snabdevanje kojima se raspolaže. Pritom se mora predvideti i koeficijent sigurnosti radi pariranja nepredviđenog. Da bi se rad pozadine što više ubrzao potrebna su dalekosežna predviđanja, a jednovremeno treba svesti na minimum sve drugorazredne potrebe, dodeljivati samo najnužnije, izvršiti tačne proračune i odstraniti mrtvo vreme.

Brzina koncentracije sredstava prema slabim tačkama neprijatelja. — Ubrzanjem operacije još nije postignut cilj sve dok se ne ostvari takav tempo koji će biti brži od neprijateljskog. Kao što ekonomija sredstava ima za cilj ostvarenje odlučujuće nadmoćnosti na izabranoj tački i u određeno vreme, tako i ekonomija vremena ima za cilj da se neprijatelj pretekne pri svakoj njegovoj akciji. Pritom sve ovo treba sprovesti po unapred ustaljenom planu: napad na neprijateljske osmatračnice i KM; kidanje žičnih veza, prisluškiivanje i ometanje radiostanica; daljna vatra po mestima obaveznog prolaza; avijacijski napadi na komunikacije, autotransportna sredstva, baze za snabdevanje i rejone prikupljanja rezervi; sabotaze, partizanska dejstva, miniranje puteva, uništavanje oznaka itd.

Pošto je pozadina prirodna kočnica savremene armije, to se akcije prema poza-

dini najviše isplate. Pritom treba odabrati slabe tačke i dejstvovati po njima. Nekada će to biti nestašica železničkih ili automobilskih sredstava i tada dejstva treba usmeriti protiv lokomotiva ili automobila. Nekada će to biti komunikacije itd. Danas je slaba tačka za mehanizovane mase njihova potreba za ogromnom količinom pogonskog materijala; sprečavanje njihovog snabdevanja benzinom pretvara oklopne divizije u nekorisnu gvožduriju. Prema tome, sistematska akcija na kolone i izvore snabdevanja može imati odlučujući efekat. Ako se ne raspolaže dovoljnim sredstvima za totalnu akciju, ovu treba niansirati u vremenu i prostoru i glavni napor upraviti tamo gde se mogu očekivati najveći rezultati. Brzo donošenje odluka, brzina u održavanju veze, dinamičnost borbe, aktivnost u snabdevanju i svi ostali ratni postupci, zahtevaju štednju u vremenu i da se za svaku operaciju predvidi striktno najpotrebnije vreme za njeno pravilno izvršenje. Treba učiniti sve da se neprijatelj natera na gubljenje vremena.

*

Na sve gornje piščevo izlaganje nije potreban nikakav naročiti komentar. Posmatrajući stvari kroz prizmu specifičnih okolnosti koje vladaju na Zapadu, u okviru postojećih tehničkih mogućnosti, komunikacione mreže itd. nalazimo da je pisac, uglavnom, u pravu.

Pitanju brzine, kao činiocu u svima ratnim dejstvima, pridaje se i u našoj Armiji veliki značaj. Stoga smatramo da je ovaj članak koristan i poučan.

R. P.